

DEN OERSÄTTLIGA FAMILJEN

SUSANNE WALLMARK

Staten kan göra många insatser för att stärka familjen. Det mest grundläggande bör vara insatser som gynnar familjers möjligheter att bestå.

När familjepolitik diskuteras definieras sällan begreppet "familj". I dag är risken stor att alla har sin egen bild och för några innebär familj säkert alla former av samlevnad mellan vuxna, med eller utan barn.

När jag nu skriver om familjen så menar jag den traditionella historiskt framvuxna bilden av mamma-pappa-barn och närmsta släktled uppåt och neråt, det vill säga mor- och farföräldrar och barnbarn. Jag har förståelse för att människor väljer andra samlevnadsformer. I andra kulturer är bigami till exempel helt accepterat och i en del muslimskt influerade kulturer är mannen familjens överhuvud och har äganderätt till barnen. För mig är det

dock den traditionella västerländska formen med två jämbördiga föräldrar och deras barn som är en familj.

Familjens betydelse har under lång tid negligerats i Sverige. Ett grundskott avfyrades av Alva Myrdal när hon fastslog att barnen var alltför viktiga för att hanteras av amatör-mässiga föräldrar utan skulle stå "under läkares omedelbara överinseende och av vårdarinnor som just skola utväljas för sin psykologiska lämplighet". För vanliga föräldrar "finns aldrig den nödvändiga sakkunskapen tillgänglig". I det socialdemokratiska kvinnoförbundet lever fortfarande tankarna kvar att barnen bäst fostras i offentlig regi och därför är kravet på daghemspåsar till alla barn ett centralt mål.

Kompisrelation räcker inte

Det finns ingen som känner sina barn så bra som föräldrarna. Det är inom familjen du kan ge och visa en djup kärlek till dina barn samtidigt som du också kan visa en enorm ilska och

besvikelse när de gjort något fel. Det känslomässiga engagemang som finns sätter sina spår i val av ord och kroppsspråk så att budskapet uppfattas mycket klarare än när det framförs av någon utomstående.

Det är föräldrarna som lär sig tolka sina barns behov redan som nyfödda och den förmågan sitter kvar även hos tonårsföräldrar. Det gäller bara att inte blunda för vad man ser. Gränssättande och tillrättavisande är något av de viktigaste uppgifterna för föräldrarna. Det går inte att vara kompis med sina barn utan en förälder skall vara en auktoritär person som trots det skall ha en bra och kärleksfull relation till sina barn.

KDS har nyligen presenterat en rapport – *Mer tid för barnen* – som mycket skickligt uttrycker traditionella konservativa värderingar i synen på familjen. I den står bland annat under rubriken "Värdet av små gemenskaper":

"Både samhällets och människosläktets fortlevnad är knuten till

SUSANNE WALLMARK är
oppositionsråd i Landskrona, ledamot
i MKF:s förbundsstyrelse och
länskvinnoförbundsordförande i
Malmöhus län.

relationen mellan kvinna och man. Därför har varje samhälle ett särskilt ansvar för att just den gemenskapen fungerar så bra som möjligt. En viktig förutsättning för att en familj ska fungera är att alla respekterar vissa grundläggande värden som jämställdhet och respekt för varje människas integritet. En annan är att familjen inte ska fungera som en sluten enhet utan snarare som en bas för ett vidare samhällsengagemang.

Varje familjetyp måste självfallet få det stöd av samhället som den har behov av utifrån just sin situation. Perfekta familjer och felfria föräldrar existerar självfallet inte. Precis som i alla andra mänskliga sammanhang uppstår konflikter, begås misstag och förekommer övergrepp också inom familjens hägn. Men trots sina brister är familjen den viktigaste byggstenen i samhällsbyggandet. Fungerar inte familjerna som en bas för samhället fungerar inte heller samhället."

Skilsmässor bör motverkas

Staten kan göra många insatser för att stärka familjen och dess funktioner. Det mest grundläggande bör vara insatser som gynnar familjens möjligheter att bestå. Alla familjer känner av påfrestningar och många ger upp i sina försök att hålla samman äktenskapet. Skilsmäsofrekvensen har ökat från 8.000 per år under 1950- och 1960-talen till omkring 20.000 per år plus närmare 30.000

separationer bland sambopar.

En första åtgärden kan vara att avskaffa den så kallade sambolagen. Lagen har visserligen sina fördelar men den har också medfört att många tycker att det räcker att bara bo ihop. Att ingå äktenskap kräver eftertanke om konsekvenserna till skillnad från ett samboförhållande. När det sedan i förhållandet uppstår problem är det betydligt lättare att gå skilda vägar än vid äktenskap. Separationsfrekvensen är mycket högre bland de jämförelsevis fåtaliga samboparen än bland de gifta paren.

Det är kanske till och med för lätt att skilja sig? De ekonomiska konsekvenserna lindras av att staten går in med bidragsförskott om den underhållsskyldige inte kan göra rätt för sig och bostadsbidrag utgår om det finns barn och inkomsten inte är allt för hög. Många gånger tycks det också ha gått slentrian i systemet. Pengar betalas automatiskt ut och därmed tvingas i normalfallet inte fadern axla det naturliga ansvar som även borde gälla efter en separation.

Jag tycker återigen att KDS har en poäng när de i sin rapport skriver: "Ett kristdemokratiskt krav är att samhället erkänner och lyfter fram att stabila, trofasta relationer har ett värde, framförallt för den enskilda människan, men också för samhället i stort. Detta förutsätter, på det ideologiska planet, att vi måste överge den neutralitetsdoktrin för familjepolitiken som lett fram till dagens situation."

Staten är inte neutral inför olika

samlevnadsformer utan till och med missgynnar gifta framför sambopar. Jag syftar då på förmögenhetsbeskattningen. Giftpars förmögenhet sambeskattas. De får göra ett avdrag på 800.000 kronor medan sambor får göra två avdrag, det vill säga 1.600.000 kronor (från nästa taxeringsår är nivåerna 900.000 respektive 1.800.000 kronor). Avskaffas inte förmögenhetsskatten borde gifta par ha samma rätt till dubbelt avdrag, eller varför inte till och med högre än sambopar för att just befrämja stabilitet och kontinuitet.

Underlätta köp av tjänster

Åtgärder behöver inte vara riktade till familjer för att stärka dem utan många traditionella moderata förslag gynnar familjen.

I min familj var det ständiga trötoämnet när och vem som skall städa? De få gemensamma lediga stunderna ägnades alldeles för mycket åt detta ansåg vi båda. Nu har vi löst det med städhjälp, men priset är högt när skatt och arbetsgivaravgifter skall läggas till lönen. Moderaternas förslag om avdrag för tjänsteköp och sänkt tjänstemoms skulle göra det lättare för fler att köpa hjälp och därmed kunna ägna tiden åt familjen istället.

Föräldrarna skall ha ansvar för sina barn. Men detta innebär att de också måste ges möjlighet att ta detta ansvar genom att själva få bestämma om omsorgen för sina barn. Det första valet måste givetvis vara mellan att själv stanna hemma eller att välja

någon annan barnomsorgsform. Det borgerligt införda, av många föräldrar utnyttjade och av s-regeringen avskaffade, vårdnadsbidraget var ett första steg på vägen mot att göra detta val ekonomiskt möjligt.

Ett annat förslag som gör det möjligt för föräldrar att vara hemma med sina barn och ändå arbeta är möjligheten till flexibla arbetstider. För några år sedan när jag arbetade som ekonomiföreståndare var det vanligt att unga mammor bad om scheman med enbart kvälls- och helgtjänstgöring. På det viset kunde föräldrarna själva ta hand om sina barn. En flexibel inställning på arbetsmarknaden har därför alla möjligheter att gynna familjen.

Föräldrarna vet bäst

När det är dags att välja barnomsorg måste det första valet av omsorgsform också vara föräldrarnas: familjedaghem eller daghem? När det valet är gjort kommer nästa: Vilken dagmamma eller vilket dagis vill vi ha? Kommunalt, föräldrakooperativt eller privat? Traditionellt dagis/-dagmamma eller naturdagis? Nära hemmet eller nära arbetet? Valen är och skall vara många. Men så är det inte idag. Det är politikerna som väljer åt barnfamiljerna, för de tror sig veta bäst. Det tycker jag är fel. Det finns ingen annan än föräldrarna som vet bäst vad deras barn behöver!

Rätten att välja skola är oerhört viktig för familjen. Genom att överlåta detta beslut har staten/-kommunerna myndigförklarat för-

äldrarna. Även om de flesta ändå väljer den närmsta skolan så finns rätten och möjligheten att välja något annat. Nu är det tyvärr inte en självklarhet att detta får bestå. Socialdemokraternas försämring av skolpengen – i praktiken ett avskaffande – är oroande och i många kommuner fungerar inte valen mellan de kommunala skolorna. Än mer anmärkningsvärt är det att den av s-riksdagsgruppen framtvingade förändringen huvudsakligen är ideologiskt dikterad för att framför allt komma åt de skolor som bygger på konfessionell grund.

Marknadsekonomin grund

I takt med att den nya nationalekonomin och statskunskapen uppmärksammat institutionerna och de fasta spelreglernas betydelse för fungerande och stabila samhällen har också familjen och normgivningen i högre utsträckning kommit att intressera politikerna och partierna. Det som tidigare försvarades med hänvisning till att det var historiskt framvuxet har i somligas ögon blivit något ännu bättre i och med att det nu kan försvaras i termer av effektivitet. Intresset för familjen som politiskt objekt har tydligt ökat. Notera bara en sådan sak som att ett klassiskt marknadsekonomiskt spjutspetsinstitut som IAE i London – en under lång tid framträdande aktör som har flera betydelsefulla ekonomiska forskare knuten till sig – nu börjat intressera sig just för den grundläggande etik vilken behövs för

en fungerande marknadsekonomi. Inom ett eget socialstatsprojekt har exempelvis Patricia Morgan visat på familjens centrala betydelse och funktion.

Politiker kommer också till insikt om den moderna välfärdsstatens ekonomiska begränsningar. Allt fler inser att dagens sönderfallande system måste ersättas av och med något. Då kommer familjen åter till heders. Naturligtvis är det en förändringsprocess med både en god och en dålig sida. Den goda är viljan att stärka familjen, den dåliga att detta i så stor utsträckning sker utifrån samma angreppssätt – den sociala ingenjörskonsten – som i hög utsträckning skapat dagens problem.

I en tid då statsmakterna inte vill eller har råd att ta hand om exempelvis barn- och äldreomsorg får ju "problem" återföras till medborgarna. Det gör att familjen som gemenskap för vård, omsorg och omhändertagande uppmärksammas i hela västvärlden. Samtidigt noteras

”

Rätten att välja skola är oerhört viktig för familjen. Genom att överlåta detta beslut har staten/kommunerna myndigförklarat föräldrarna.

”

Fackets livsluft är missnöjet. Facket lever på spirande olust. Kan facket piska upp stämningar som stör människors inre frid så gör facket det, kosta vad det kosta vill.

*När Kenth Pettersson **droppar sitt gift** i de handelsanställdas sinne så vet han exakt vad han gör. De som blir uppsagda från sina jobb ska inte behöva gå hem och känna att "jag dög inte", säger han. Det är att plantera ett tvivel som äter sig in. Han insinuerar att kompetens och människovärde är samma sak och får folk att känna sig ifrågasatta som människor. För-tingligar han människovärdet får han eventuell brist på kompetens att falla ut som brist på människovärde.*

Folk vet nog när utvecklingen har löpt ifrån dem och när de inte längre platsar. De skulle inte komma på tanken att slänga sig själva på sophögen som individer om inte den mjukt hänsynslösa rösten ledde dem dit. De vet sitt värde som föräldrar eller innebandyspelare eller villaägare eller vad det kan vara. De har det materiellt bra och skulle kunna leva sig igenom ett avskedande utan att störas i självkänslan. Om inte fackets röster drog i dem. Jago, den ondsinte, var en av föregångarna i den bransch som spelar deltagande men som förgiftar med ord.

Helena Rivière

också vilken styrka av uppoftande och vilja att bära varandras bördor som finns inom familjen – nya insikter man inte minst drar nytta av inom senaste tidens behandlingsmetoder för alkohol- och narkomanvård.

M och kds visar vägen

I USA finns särskilda problem. Samverkande sociala system har skapat synnerligen önskade effekter i form av många tonårsgraviteter. Det är närmast ekonomiskt lönsamt för unga flickor med små framtidsutsikter att skaffa sig barn utan att de sociala myndigheterna får reda på vem fadern är. En ordning som både demokrater och republikaner vill komma åt men som det är svårt att ge sig på inför risken att framstå som utmanande mot kön och olika etniska och socioekonomiska grupper.

Även i Sverige kan denna förändring iakttas. Fler intresserar sig för familjen som enhet, vetenskapligt betraktade objekt. En mer ideologiskt bejakande syn, som inte primärt styrs av ekonomiska effektivitetsskäl, har företrätts av kristdemokrater och moderater i sitt familjepolitiska arbete.

Jag vill avslutningsvis påpeka att krav på stärkande av familjen inte är detsamma som "kvinnan tillbaka till spisen". I min generation är det överhuvudtaget ingen diskussion om ansvaret för hem och familj. Båda har ansvar, och båda tar ansvar. Det är snarare så att det är vi kvinnor som nu gör karriär och ställer krav på mannen att vara pappaledig, arbeta hemifrån, hämta och lämna barnen på dagis samt ha maten klar när vi kommer hem. Han ställer upp utan att ha förvandlas till velourkille för det.